

880.1/6.09

Милутин СРЕЋКОВИЋ

ТРЕН И ВЕЧНОСТ

Миодраг Игњатовић: ДНЕВИ И СНЕВИ, „Књижевно друштво просветних радника Србије“, Београд, 1987.

Под нешто ископшеним насловом, који више рачуна на слободу песничке метафоре него на своју формалну граматичку исправност, прва књига песама Миодрага Игњатовића покреће неке занимљиве могућности вредносног просуђивања поезије, њеног разумевања како у теоријском кључу песничке вештине, тако и у антрополошкој равни поетског феномена, у којој се уметност певања, уметност речи које „певају“ у својим изненађеним конотацијама, показује као најзначајнији човеков говор о судбини и бићу, о смислу живота и смрти, о драми која се одувек називала човековом. Наиме, „Дневи и сневи“ упућују на познату дијалогичност, коју чине песник као сневач цивилизацијског смисла у времену, и поезија као драма у којој се тај смисао остварује једино тако ако победује сопственим поразом, ако у коначности и пролазном открива универзалне вредности живота, потврђене трагиком сазнања које је увек било јаче од властите немоћи, поготову онда кад је умело да издвоји и представи онтолошке садржаје човековог трајања. Игњатовићева поезија тежи суштствима која се описују као вечно људске категорије егзистенције, настојећи да обухвати сама ирационална језгра човековог бића и тако искаже оне истине о том бићу, које га сагледавају од архетипских представа почетка до дубоко узнемирене урбане свести, која се сучава са собом тек у кавезу цивилизације, очајна и очајно побуњена, јер схвата да се између искони и тренутка садашњице збила драма у којој је човек постао комични јунак своје трагедије. Реч је, дакле, песама ове књиге о неким веома значајним питањима бића и егзистенције, о апсурду цивилизације која човеку прети потпуним безизлазом, реч је о „дневном“ и „сневном“, најстаријој и најтрагичнијој живљеној бинарној опозицији поетског искуства кроз векове, која постаје „мука духу“, па тако и духовни промер сваког озбиљнијег мишљења у певању.

Песме у „Дневима и сневима“ разврстане су у четири циклуса, који се образују не толико по начелу сензитивне кохезије опеваних ентитета, колико по природи свог избора хоризонта, по експресији развијања, рецимо, једног погледа на свет. Игњатовићевој поезији ближе је инвенција у поступку њеног формалног и садржајног остваривања од интуитивног дослуха са светом ствари и појава. Чини нам се да разлоге те превласти инвенције над интуизијом (речено у духу Ничео-вих уочавања аполонског и дионизијског принципа у уметности) треба тражити у психо-емоционалној структури аутора ове збирке, у дискурзивној природи његовог дара, који највише дугује образовању, склоности за теоријским промишљањем књижевности, једном речју, која има више поверења у начело грађења по избору него у наслуђивање

тајне чији непрозир мами и опија. Стога је склоп већег броја Игњатовићевих песама ближи архитектонском поступку уобличавања, него музичком кључу својих мелодијских заснованости, без обзира на, иначе, богат звучни слој који у овој поезији налазимо и који је често њено право богатство. Ваљда у првом реду зато песме у овој књизи имају изразитију превагу рефлексије над својом емоционалном структуром, оне су више сазнавање света него живљење у њему. И то није ни мана ни врлина ових песама — то је, једноставно, њихова одлика.

Певајући у духу неосимболизма, Игњатовић се суочава са тзв. вечним темама поезије: са неразмрсивим преплетима живота и смрти, са архетипским обрасцима егзистенцијалне међусобности бивања и промена, са сенкама које означавају ствари више него што те ствари њих узрокују; и даље: у ордишту ове поезије постоји природа из чијих пасторално-идиличних привида вреба смрт („Срна као тишина“), и постоји град као симбол утамничености (бетонска соба, кавез, геометрија улица); па још даље: у њој се митско насеље сублимише у свету цивилизацијске садашњости и открива драма човекове космичке чежње, која је апсолутни израз његове неостварености у свету којем припада. Тако, у песми „Пад звезде“ застајемо над терцином која у нама буди прадавни страх од нестајања, од не-бића:

Све има свој ослонац док траје
Сад пут у нестанак Вечност има
Али та Вечност мој трен издаје.

Тог човека, који вечности супроставља свој трагични трен, осећајући се изданим у свом поверењу у апсолут (вечност је апсолут времена) не могући да схвати како и вечност има свој крај у неком, свешћу недомашивом бескрају, чије је поимање изван нашег осећања времена (оног, по Ајнштајновом одређењу субјективног времена, јер је појам објективног времена недоступан човековом уму), тог човека који осећа паскаловски ужас пред свемирским протицањем времена песник је видео пораженог и изданог од вечности, како вапијући брани свој трен у времену, верујући трену а не вечности. Трагајући за космичком пројекцијом човекове узнемирености, Игњатовић је домашио и неке истинске корене човековог страха од пролазности. Мотивски обим песама у „Дневима и сневима“ широк је и садржајно разноврстан.

Тражећи излаз из човекове драме пролазности, Игњатовић је посегаво за митском сликом прошлости, која се у човеку већ остварила као једина вечност његовог живота. У архетипским дубинама његових песама назиру се судбинска одређења човековог трајања, и она која су цивилизацијски условљена, и она у чијим се слојевима препознаје национално и историјско биће српског народа. У неким песмама архетипске слике се организују у профилацијама прастарог искуства врсте и бића, и прожимају са дотостима оновременог живота, учествујући у драми која се назива трајањем. У песми „Игра“ свако игра своју игру живота, свако игра за себе и сви су у колу. „Мртав нико нит жив свако“, каже песник, тражећи у игри, као вечитом симболу постојања, оно што најбоље исказује трагедију тог постојања. „Дневно“ и „сневно“ исказују се у трагичном, поготову ако им је импулсивна основа у митолошком искуству нација. Тако се у песми „Приказна“ појављују сабља са очима, змија младожења, Баш-Челик, девојка без руку. Овакве архетипске ситуације детерминишу и утемељују историјска сазнања српског народа, његову прадавну прошлост, у којој се замеће историјска и антрополошка свест народа, његово превладавање индивидуалне и колективне судбине.

Међутим, и пројекција космичког бића човека, и драма његове архетипске ситуације решавају се у осећању живота као непролазне лепоте истовремености бивања и умирања. Можда се у најлепшој песми ове збирке, у „Дубини у трави“, налази решење космичке и архетипске заговетке. Све је у овој песми тријумф живота, вечног постојања и нестајања, рабања из смрти и умирања од преобиља живота, све се догађа по неумитним законима вечног трајања, „уроњен у траву Космос живи“. Драма живота није прекинута, али пронађен је смисао њеног подношења. Онако како су у песми „Корабљар“ кроз самопревазилажење судбине и времена откривене подстицајне силе живота.

И још један мотивски и поетски знамен обележава ову књигу — град. Треба, заиста, проћи кроз ову шуму градских симбола, да би се иницитао и пораз једне цивилизације и њена чежња за вечном садашњошћу. Град није симбол пакла, он је огледало отуђености, апсурда, многих пораза у самотништву човеком. Па ипак, песник није заговорио круг бесмисла. У песми „Пролеће у Михајловцу“, једној од најуспелијих, конкретном и метафизичком злу града као цивилизацијског симбола противстављена је слика села, у којој се пазире драма српског народа у којој се доживљава митски простор његовог антрополошког и историјског искуства. Историјски ентитет се трансформира у митски, универзална праснова мита храни корене историјског трајања.

Изазовна и медитативно подстицајна, књига песама „Дневи и снeви“ није у свему уједначена. Њене песме настајале су у широком распону година, па се тако десило да поред успешних песама има слабих, да се уз оне најбоље нађу и неке које нису изнад просечних. Догодило се да је изванредан број песама („Киша око Ниша“, „Смрт града“, „Пренос свадбе“, „Секретар“) остао без своје „горње пројекције“, што значи и без естетске конзистенције мотива. И још нешто. Игњатовићеве песме имају занимљиву и чешће успелу версификацијску разноврсност, која новремено плени својим мелодијским звуком и складом. Међутим, некад је звучном слоју жртвована дубља смисаоност песме тако да се она није ослободила за више рефлексивне узлете, оптерећена својим вербалистичким орнаментом, због чега је ослонац песме остао изван ње уместо да се заснује у њој, па се тако није ни могла успоставити самобитност опеваних суштина.

Позитивни резултати ове збирке надмашују њене недостатке. Миодраг Игњатовић је најчешће успео да нас увери у постојање свог поетског света и да нам његову драму представи као аутентично људску. Он је песник разгранате културе и изоштреног слуха, али и каткад несигуран у избору својих песама, у њиховом вредносном разликовању. Све то не умањује квалитет најбољих остварења у овој књизи. Најуспелије песме „Днева и снeва“, естетски нијансоване и упечатљиве у својим истинама, учиниће да се ова књига чита са истинском радозналостићу, са уверењем да њене мане далеко заостају за њеним висинама.